

[illegible]

İÇİNDEKİLER

1.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'nın İç Yapısı, Levha Hareketleri	8
2. Bölüm: Jeolojik Zamanlar, Türkiye'nin Jeolojik Geçmişi	18

2.

BASAMAK

1. Bölüm: Topoğrafya ve Kayaçlar	30
2. Bölüm: İç Kuvvetler ve Türkiye'deki Etkileri	40

3.

BASAMAK

1. Bölüm: Akarsular ve Rüzgârlar	56
2. Bölüm: Karstik Sular, Buzullar ve Dalgalar	66
3. Bölüm: Kütle Hareketleri ve Kıyı Tipleri	74

4.

BASAMAK

1. Bölüm: Türkiye'nin Dağları	88
2. Bölüm: Türkiye'nin Ovaları ve Platoları	94

5.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'da Sular	106
2. Bölüm: Türkiye'de Sular	114

6.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'da Topraklar	128
2. Bölüm: Türkiye'de Topraklar	136

7.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'da Doğal Bitkiler 150

2. Bölüm: Türkiye'de Doğal Bitkiler 158

8.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'da Nüfus ve Özellikleri, Nüfus Piramitleri 170

2. Bölüm: Türkiye'de Nüfus ve Özellikleri 188

9.

BASAMAK

1. Bölüm: Dünya'da Göçler ve Sonuçları 206

2. Bölüm: Türkiye'de Göçler 214

10.

BASAMAK

1. Bölüm: Ekonomik Faaliyet Kollarının Özellikleri 226

2. Bölüm: Ekonomik Faaliyetler ve Gelişmişlik İlişkisi 232

11.

BASAMAK

1. Bölüm: Deniz Yolları 244

2. Bölüm: Kara Yolları, Demir Yolları, Hava Yolları ve Boru Hatları 252

12.

BASAMAK

1. Bölüm: Afetlerin Genel Özellikleri 264

2. Bölüm: Afetlerin Dağılışı ve Korunma Yöntemleri 270

Cevap Anahtarı

286

COĞ- RAFYA

KONU ANLATIMI

1. BASAMAK

BU BASAMAKTA İŞLENECEK KONULAR

1. Bölüm: Dünya'nın İç Yapısı, Levha Hareketleri
2. Bölüm: Jeolojik Zamanlar, Türkiye'nin Jeolojik Geçmişi

1. BASAMAK

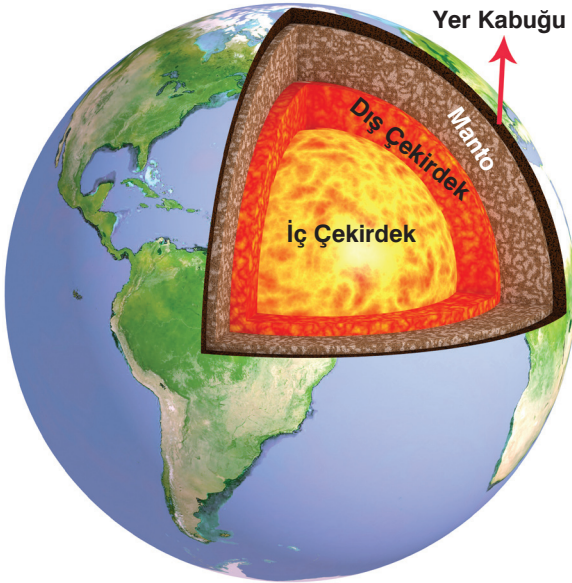
1. BÖLÜM

DÜNYA'NIN İÇ YAPISI

Bilim insanlarına göre Dünya, günümüzden yaklaşık 4,6 milyar yıl önce kızgın gaz ve toz bulutlarının sıkışması sonucu oluşmuş ve eksenini etrafında dönerek soğumaya başlamıştır. Yoğunluğu ve sıcaklığı fazla olan maddeler Dünya'nın merkezinde toplanmış, az olanlar ise dış kısmında kalmıştır. Bunun sonucunda Dünya; yoğunluk ve sıcaklık bakımından yer kabuğu, manto ve çekirdek olmak üzere üç katmandan oluşmuştur.

Best Bilgi

Günümüzde Dünya'nın iç yapısı hakkında en güvenilir bilgiler, deprem dalgalarından elde edilmektedir. Bununla birlikte volkanlardan çıkan malzemelerin ve taşların incelenmesi de, Dünya'nın iç yapısı hakkında önemli ip uçları vermektedir.

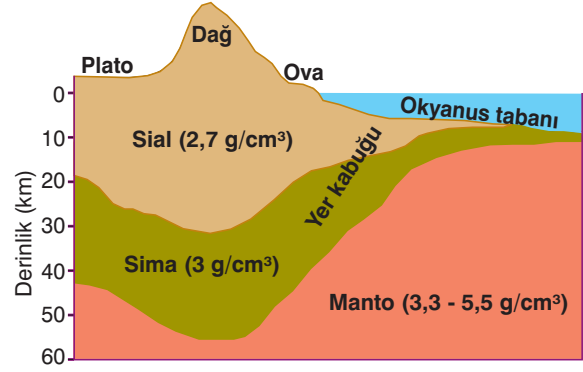

Dünya'nın katmanları

Yer Kabuğu (Litosfer)

Yer kabuğu, Dünya'nın en dışta kalan katmanıdır. Çeşitli taşlardan oluşan bu kabuğa **taş küre (litosfer)** denir. Yer kabuğu sial ve sima katlarından oluşur. Üstte yer alan **sial (kıtasal kabuk)**, yoğunluğu az olan taşlardan oluşur. Sial tabakasının bileşiminde bol miktarda silisyum (Si) ve alüminyum (Al) elementleri bulunur. Kalınlığı okyanus tabanlarında az iken, kıta tabanlarında fazladır.

Sial katının altında ise daha ağır taşlardan oluşan **sima (okyanusal kabuk)** katı yer alır. Bileşiminde bol miktarda silisyum (Si) ve magnezyum (Ma) elementleri bulunur. Sial katının tersine okyanus tabanlarında kalınlaşır, kıta tabanlarında inceler.

Yer kabuğunun yapısı

Manto

Manto katmanı yer kabuğu ile çekirdek arasında bulunur. Dünya'nın hacminin %84'ünü oluşturur ve 2900 km derinliğe kadar iner. Sıcak ve akışkan bir yapıya sahiptir. Sıvı hâlde bulunan manto malzemesi **magma** olarak bilinir. Manto katmanı, üst manto ve alt manto olarak iki bölüme ayrılır. Üst mantoya **astenosfer** adı da verilir. Astenosferde meydana gelen konveksiyonel akıntılar iç kuvvetlerin oluşumunda önemli etkindir. Yer kabuğunu oluşturan parçalar, konveksiyonel akıntılara bağlı olarak hareket etmektedir. Manto katmanı, iç kuvvetlerin (dağ oluşumu, kara oluşumu, volkanizma ve depremler) oluşumunda önemli rol oynamaktadır.

Çekirdek (Barisfer)

Dünya'nın merkezindeki katmandır. İç ve dış çekirdek olmak üzere ikiye ayrılır. **Dış çekirdek**, akışkan demir ve nikel karışımından meydana gelir. Yoğunluğu 9,5 - 11,5 g/cm³ arasındadır. **İç çekirdek**, kristal hâldeki demir ve nikel karışımından oluşur. Yoğunluğu 12 g/cm³ tür.

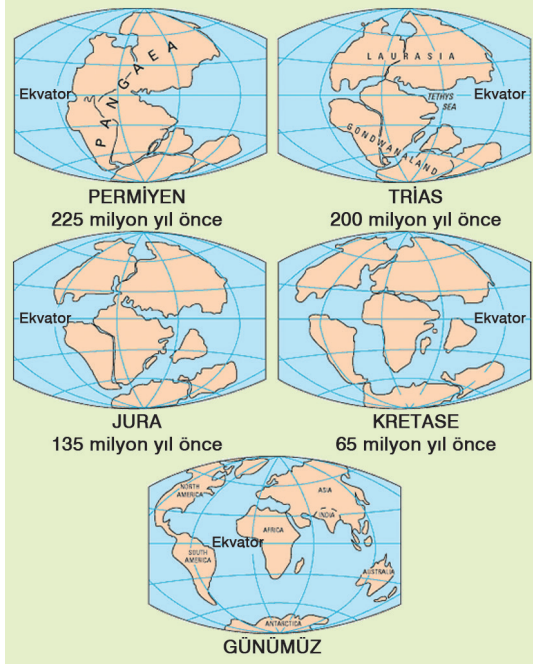
LEVHA HAREKETLERİ

Kıta sınırlarının bir yapbozun parçaları gibi birbirini tamamlaması kıtaların önceleri bitişik olduğu, sonradan birbirinden ayrıldığı görüşünü ortaya çıkarmıştır. Aynı tür canlılara ait fosillerin, birbirinden binlerce km uzaklıktaki kıtalarda bulunması bu görüşü desteklemektedir.

1. BÖLÜM

Dünya'nın İç Yapısı, Levha Hareketleri

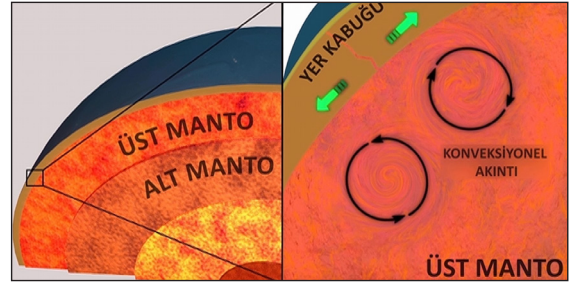
Alfred Wegener tarafından ortaya atılan Kıtaların Kayması Teorisi'ne göre, kıtalar önceleri tek bir kıta olan **Pangea**'yı meydana getiriyordu. On milyonlarca yılda Pangea parçalara bölünmüş ve bölünen kıta parçaları birbirinden uzaklaşmış ve yeni okyanuslar oluşmuştur. Wegener'in bu teorisi günümüzde geliştirilerek **Levha (plaka) Tektoniği Teorisi** adını almıştır. Dünya yüzeyini oluşturan irili ufaklı yer kabuğu parçalarına **levha**, yer kabuğunda oluşan hareketlere ise genel olarak **tektonik hareketler** denir.

Kıtaların oluşumu

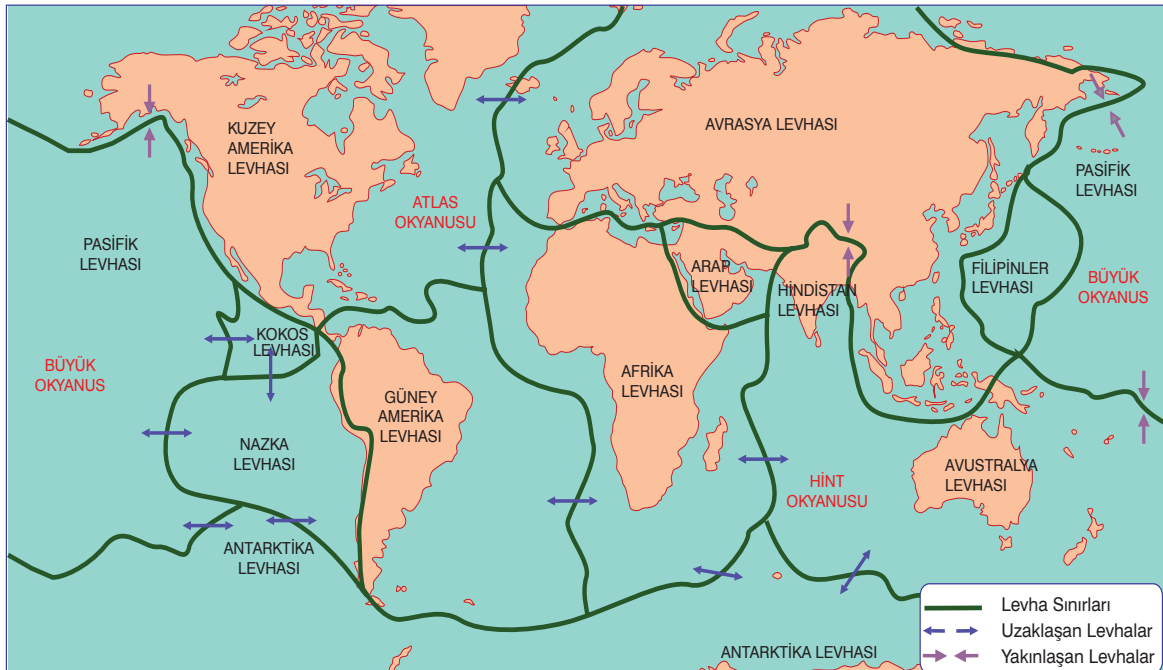
Levhalar bulunduğu yere göre **kıtasal levha**, **okyanusal levha** ya da **kıtasal-okyanusal levha** olarak adlandırılır. Kıtasal levhaların büyük bölümünü kara kütleleri oluştururken, okyanusal levhaların büyük bölümünü okyanus tabanları oluşturur.

Yeryüzündeki levhalar magmadaki konveksiyonel akıntılarının etkisiyle farklı hızlarda ve yönlerde hareket etmektedir. Alt mantoda çekirdeğin etkisiyle ısınan magma, dikey yönde yer kabuğuna doğru hareket eder. Yer kabuğuna sürtünerek yer kabuğunu hareket ettirdikten sonra, soğuyup tekrar alt mantoya iner.

Mantodaki konveksiyonel akıntılarının oluşumu ve hareketi

Levhalar, hamurumsu kıvamdaki mantonun üzerinde insanı şaşırtacak derecede yavaş hareket etmektedir. Levhaların ilerleyişi yılda yaklaşık 1 ile 10 cm arasında değişmektedir. Levhaların hareketleri, yaklaşma ya da uzaklaşma biçiminde gerçekleşir. Levhaların bazıları birbirine doğru yaklaşırken, bazıları da birbirinden uzaklaşmaktadır. Yaklaşan veya uzaklaşan levhaların her ikisi de okyanusal veya kıtasal levha olabileceği gibi, biri okyanusal diğeri kıtasal levha da olabilir.

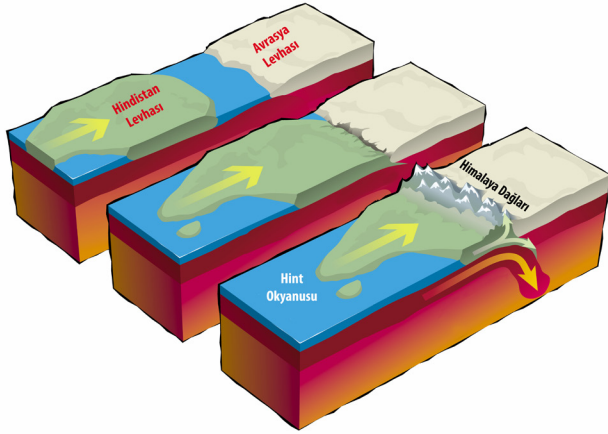

Dünya'daki levha sınırları ve hareket yönleri

1. BÖLÜM

Dünya'nın İç Yapısı, Levha Hareketleri

İki kıtasal levhanın birbirine yaklaşması sonucunda, her ikisinin de yoğunluğu az olduğundan birbirlerinin altına dalamazlar. Çarpışma bölgesinde kıvrılarak yükselirler. Bu olay sonucunda milyonlarca yılda meydana gelen kıvrımlı sıradağlar oluşur. Afrika, Arabistan ve Hindistan levhalarının Avrasya levhasıyla çarpışması sonucunda **Alp-Himalaya Dağları** meydana gelmiştir. Buralarda yer kabuğu kalınlaşır. Genellikle volkanizma gerçekleşmez, depremsellik ise artar.

Karasal levhalardan Hindistan ve Avrasya levhalarının yaklaşması ve Himalaya Dağları'nın oluşumu

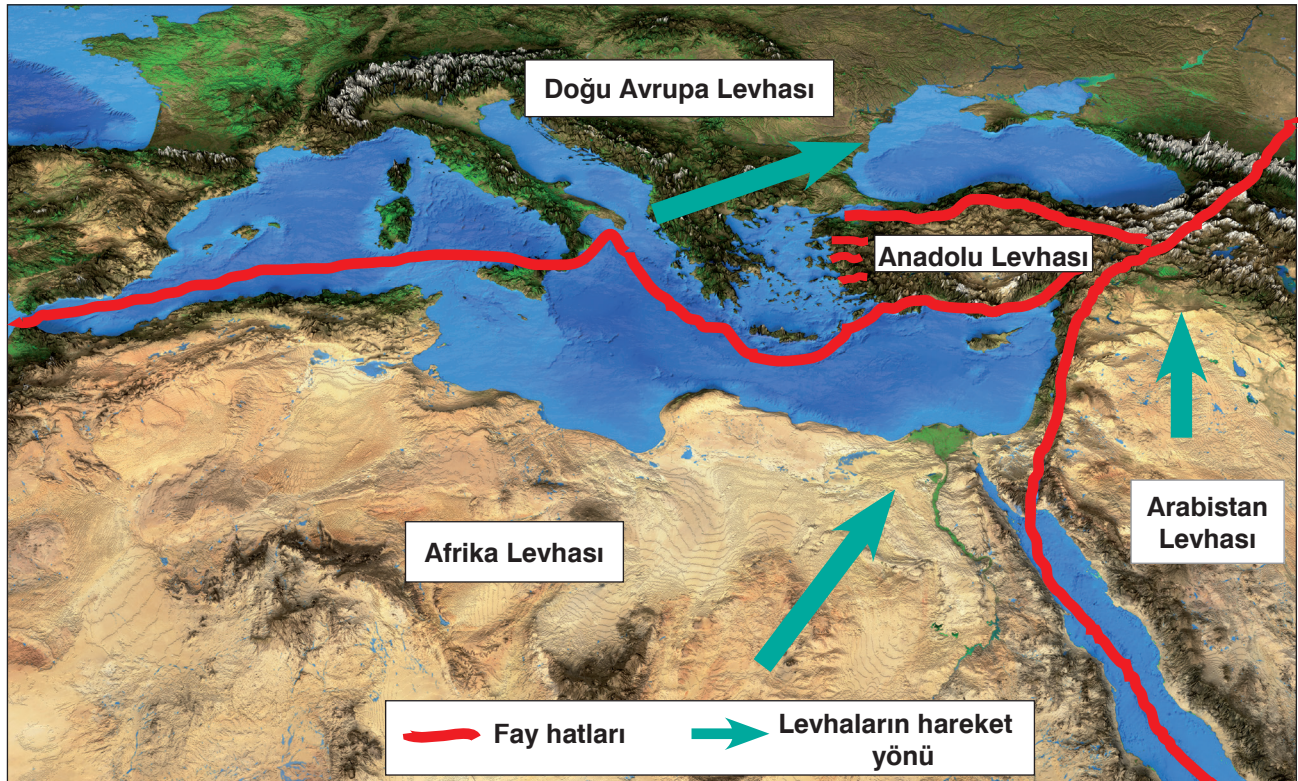
Best Bilgi

Daha önceleri Alp-Himalaya Dağları'nın bulunduğu alandaki Tetis Denizi'nde biriken tortulların, kuzey ve güneydeki levhalar tarafından sıkıştırılması, Alp-Himalaya Dağları'nın genel olarak doğu-batı yönünde uzanmasını sağlamıştır.

Levha Hareketlerinin Türkiye'deki Etkileri

Türkiye, Alp-Himalaya dağ kuşağında yer almaktadır. Yaklaşık 200 milyon yıl önce Türkiye'nin bulunduğu yerde **Tethys (Tetis) Denizi** yer almaktaydı. İlerleyen dönemlerde **Arabistan Levhası** kuzeye doğru hareket etmiş ve Avrasya Levhası'nın bir bölümünü oluşturan **Doğu Avrupa Levhası** ile karşılaşmıştır. Bu levhaların karşılaşma alanlarındaki tortullar kıvrılıp deniz yüzeyine çıkarak, Anadolu Yarımadası'nı ana hatları ile ortaya çıkarmıştır. Türkiye'deki dağların genel olarak doğu-batı yönünde uzanış göstermesi, levhaların kuzey-güney yönlü baskısının göstergesidir.

Arabistan, Afrika ve Doğu Avrupa levhalarının, Anadolu Yarımadası üzerinde uyguladığı baskı günümüzde de devam etmektedir. Levhaların yaptığı baskılar, Türkiye arazilerinde gerilimlere ve zaman zaman fay hatları boyunca depremlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

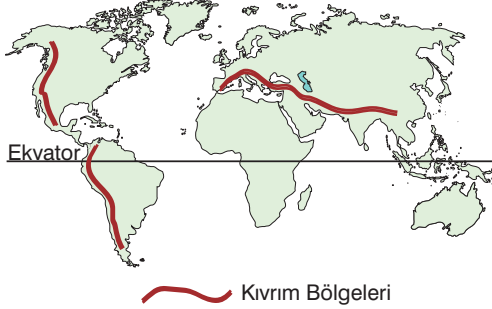

Günümüzde Türkiye çevresindeki levhalar ve hareket yönleri

Örnek - 1

Aşağıda, bazı kıvrım dağlarının bulunduğu bölgeler gösterilmiştir.

Bu kıvrım bölgelerinin ortak özelliği, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yeryüzünün eski kıta çekirdekleri olmaları
- B) Deprem riski az olan yerler olmaları
- C) Alp orojenezinin gerçekleştiği yerler olmaları
- D) Paleozoik zamanda oluşmaları
- E) Aynı ortalama yüksekliğe sahip olmaları

Çözüm

Jeolojik süreçler boyunca Dünya’da Kaledoniyen, Hersinyen ve son olarak Alp orojenezi olmak üzere üç büyük orojenik hareket görülmüştür. Haritada gösterilen dağlar Üçüncü Jeolojik Zaman’da (Senozoik) Alp orojeneziyle oluşmuş sıradağlardır. Bunlar; Kuzey Amerika Kıtası’nın batısındaki Kayalık Dağları, Güney Amerika Kıtası’nın batısındaki And Dağları, Avrupa Kıtası’nın güneyindeki Alp Dağları ile Asya Kıtası’nın güneyindeki Himalaya Dağları’dır. Ayrıca ülkemizdeki Kuzey Anadolu Dağları ile Toros Dağları da, Alp orojenezi sonucunda oluşmuş kıvrım dağlarıdır. Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.

Cevap C

Örnek - 2

"Dünya’nın farklı bölgelerinde tespit edilen birçok epirojenez olayı vardır. Örneğin, Buzul Çağı’nın sona ermesinden itibaren İskandinav Yarımadası yılda yaklaşık birkaç milimetre, Botni Körfezi de yılda yaklaşık 10 milimetre yükselmektedir. Benzer şekilde aşınmanın etkisine bağlı olarak Alp Dağları her yıl yükselmekte buna karşılık Hollanda, Almanya ve Fransa’nın kuzeyinde yer alan ovalar ile İtalya’nın Venedik şehri ve Po Ovası da yılda yaklaşık birkaç milimetre çökmektedir."

Bu paragraftaki bilgilere göre, epirojenez olayı ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) Yer kabuğu parçalarına ait ağırlıkların değişmesi izostatik dengeyi bozar.
- B) Herhangi bir yerde epirojenez olayının meydana gelebilmesi için izostatik dengenin bozulması gerekir.
- C) Epirojenez olayı ile kıyı çizgilerinde değişimler meydana gelir.
- D) Epirojenik hareketler, dış etkenlerden kaynaklandığından dış kuvvetler içinde yer alır.
- E) Çok geniş bir alanda yavaş oluşan dikey yönlü hareketlerdir.

Çözüm

Yer kabuğunun geniş parçalarının, tabakaların durumu bozulmadan dikey yönde alçalma ve yükselme hareketlerine epirojenez (kara oluşumu) denir. Epirojenik hareketler çeşitli nedenlerle oluşmakla birlikte, temel neden manto üzerindeki kütlelerin izostatik dengesinin bozulmasıdır. Karaların aşınmalarla hafiflemesi, deniz çukurlarındaki birikmeler, buzullaşma ve buzul erimeleri sonucunda kütlelerin ağırlığındaki değişimler ile yer kabuğunun kırılmasıyla yeni bir dağ oluşması epirojenik hareketlere neden olur. Sorunun öncülü olarak verilen paragrafta, bu nedenlere bağlı olarak Dünya’nın farklı bölgelerinde görülen epirojenik hareketlere örnekler verilmiştir. Bu örneklerden yola çıkarak A, B, C ve E seçeneklerindeki yargılara varılabilir. Ancak D seçeneği yanlıştır. Çünkü epirojenik hareketler iç kuvvetlerden biridir.

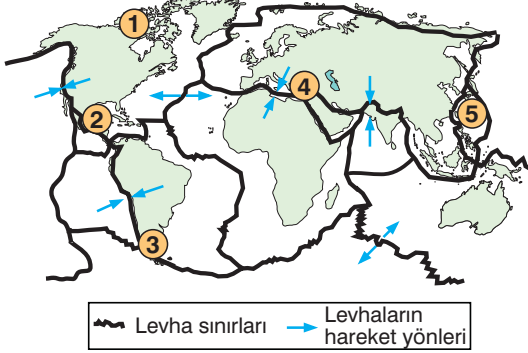
Cevap D

2. BÖLÜM

İç Kuvvetler ve Türkiye'deki Etkileri

Örnek - 3

Aşağıdaki haritada, yer kabuğu levhalarının dağılışı ve hareket yönleri gösterilmiştir.

Buna göre, haritada numaralandırılan bölgelerin hangisinde, şiddetli tektonik depremlerin görülme olasılığı **daha azdır**?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

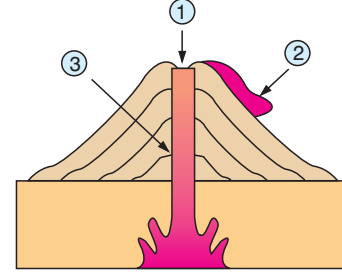
Çözüm

Yer kabuğunda meydana gelen sarsıntıların, çevreye doğru yayılan titreşim biçimindeki hareketine deprem denir. Depremler oluşum kökenine göre volkanik, çöküntü ve tektonik depremler olarak üçe ayrılır. Bunlardan tektonik depremler, Yer kabuğunun derinliklerindeki basınç ve gerilimler sonucu, katmanların yer değiştirme, oynama ve kırılma gibi hareketlerinin ortaya çıkardığı sarsıntılardır. Yeryüzündeki depremlerin büyük bölümü tektonik depremler şeklinde gerçekleşir. Etki alanları geniş olan tektonik depremler kırık hatları (fay) boyunca görülür. Kırık hatları (fay) aynı zamanda levha sınırlarıdır. Haritada 2, 3, 4 ve 5 numaralı bölgeler levha sınırlarında yani kırık hatlarında (fay) yer aldığından tektonik depremlerin en fazla görüldüğü bölgelerdir. Ancak 1. bölge levha sınırlarında olmadığından bu bölgede şiddetli tektonik depremler görülmez.

Cevap A

Örnek - 4

Aşağıdaki şekilde, bir yanardağın kesiti gösterilmiştir.

Buna göre, kesitte numaralandırılan kesimlerin isimleri, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

1	2	3
A) Volkan bacası	Lav akıntısı	Krater
B) Lav akıntısı	Krater	Volkan bacası
C) Lav akıntısı	Volkan bacası	Krater
D) Krater	Lav akıntısı	Volkan bacası
E) Volkan bacası	Krater	Lav akıntısı

Çözüm

Dünya'nın derinliklerindeki magmanın yeryüzüne ulaşmasına yüzey volkanizması denir. Magma, yüzey volkanizması sırasında yeryüzüne katı, sıvı ve gaz olmak üzere çeşitli şekillerde çıkar. Sıvı hâldeki akışkan çıkan malzemelere lav denir. Yüzey volkanizmasıyla çıkan malzemelerin birikmesiyle oluşan koniye benzer dağlara volkan konisi (yanardağ) denir. Sorudaki şekilde bir volkan konisi verilmiştir. Yanardağların tepe kesimlerindeki çukurlara krater denir. Şekildeki 1 numaralı yer kraterdir. 2 numaralı yer ise lav akıntısıdır. Mantodaki magmanın volkan konilerinin içinden yeryüzüne hareket ettiği bölüme baca denir. Şekildeki 3 numaralı yer bacadır. Bu durumda doğru cevap D seçeneğidir.

Cevap D

Doğru ✓ Yanlış ✗

- 1 Yer kabuğunun katlarından biri olan sialin kalınlığı kara kütlelerinde fazla, okyanus tabanlarında azdır.
- 2 Kıtasal ve okyanusal levhaların karşılaşma alanlarında, kıtasal levha daha yoğun olduğu için okyanusal levhanın altına dalar.
- 3 Dünya'daki şiddetli depremlerin, aktif volkanların ve sıcak su kaynaklarının dağılışı ile levha sınırları arasında paralellik vardır.
- 4 Alp-Himalaya Dağları, genel olarak kuzey-güney yönünde uzanış göstermektedir.
- 5 Yer kabuğu ile çekirdek arasında bulunan manto katmanı, Dünya'nın hacminin %84'ünü oluşturur ve 2900 km derinliğe kadar iner.

Boşluk Doldurma

- 1 Dünya yüzeyini oluşturan irili ufaklı yer kabuğu parçalarına denir.
- 2 Alp-Himalaya Dağları'nın bulunduğu alanda önceleri Denizi bulunmaktaydı.
- 3 Levha hareketleri sırasında kıtasal levhaların birbirinden uzaklaştığı yerlerde oluşur.
- 4 Sıcak ve akışkan bir yapıya sahip manto katmanında sıvı hâlde bulunan manto malzemesine denir.
- 5 Günümüzde Dünya'nın iç yapısı hakkında en güvenilir bilgiler, dalgalarından elde edilmektedir.

Kavram Eşleştirme

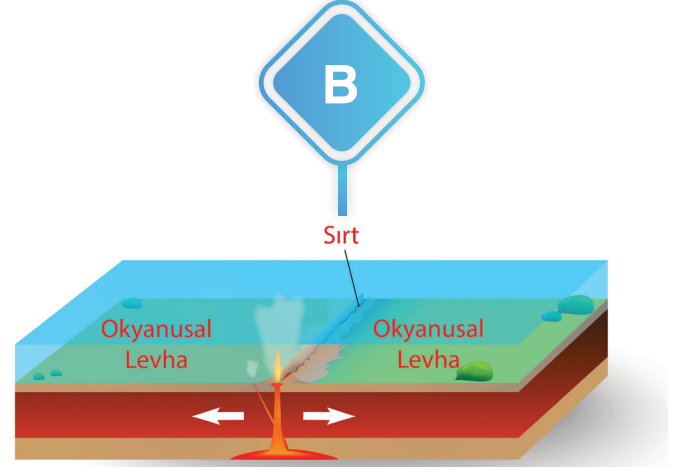
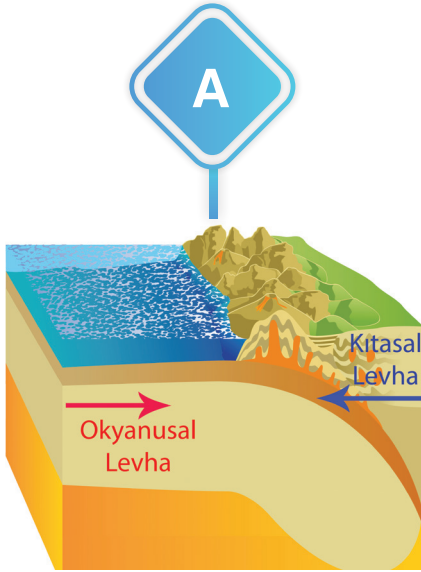
KATMAN	
YER KABUĞU	1
MANTO	2
ÇEKİRDEK	3

ÖZELLİK	
a	Levha hareketlerinin nedeni olan konveksiyonel akıntıların meydana gelmesi
b	Yoğun olarak demir ve nikel karışımından meydana gelmesi
c	Dünya'nın kalınlığı, yoğunluğu ve sıcaklığı en az olan katmanı

Tablo Tamamlama

Aşağıdaki şekillerde gösterilen, levha hareketlerinin gerçekleştiği yerlerde ortaya çıkan yer şekillerinin ve olayların neler olduğunu tablo üzerinde örnekteki gibi işaretleyerek gösteriniz.

Dalma-batma alanı	✓
Okyanus ortası sırt	
Derin okyanus çukuru	
Deprem	
Deniz tabanı yayılması	
Volkanik dağlar	

Dalma-batma alanı	
Okyanus ortası sırt	
Derin okyanus çukuru	
Deprem	
Deniz tabanı yayılması	
Volkanik dağlar	

Açık Uçlu Soru

Kuzey Anadolu ve Toros dağlarının genellikle doğu-batı yönünde uzanmasının nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

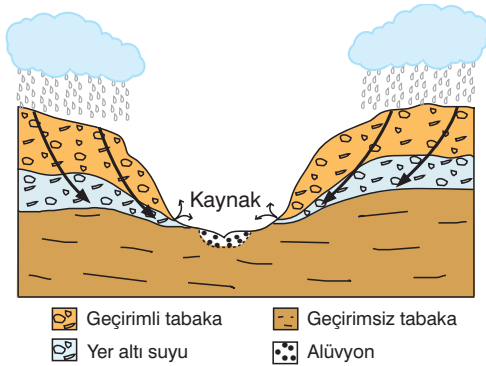
.....

Suların yer altına sızma miktarını eğim, kayaların gözeneklilik ve geçirgenlik durumu, bitki örtüsü ve buharlaşma miktarı etkiler. Yağışın fazla, arazinin geçirimli olduğu bölgeler, yer altı suları bakımından zengindir. Yer altı sularının biriktiği tabakaya **akifer** denir.

Kaynaklar

Yamaç (Vadi) Kaynağı

Vadi yamaçlarının yer altı suyunun bulunduğu tabakayı kestiği yerlerde yüzeye çıkan suların oluşturduğu kaynaklardır. Vadi yamaçları boyunca oluşan bu kaynaklar akarsuları besler.

Yamaç kaynağı

Artezyen Kaynak

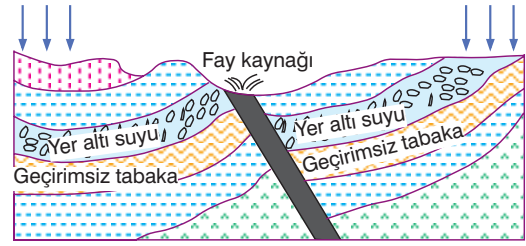
İki geçirimsiz tabaka arasında bulunan geçirimli tabakada biriken suların insanlar tarafından sondaj yapılarak yüzeye çıkarılmasıyla oluşur. Genellikle vadi tabanlarında ve tabakaların çanaklaştığı yerlerde görülür. Yer altında basınç altında bulunan sular, açılan sondaj kuyusundan fışkırarak çıkar.

Artezyen kuyusu

Fay Kaynağı

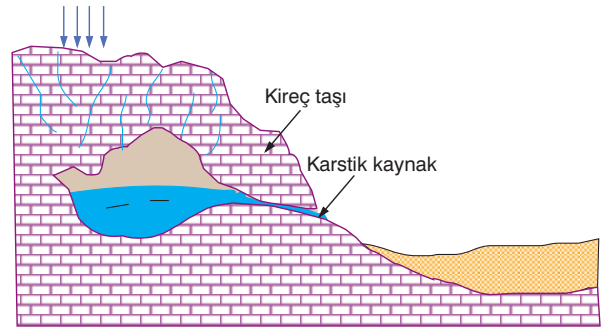
Fay hatlarından yeryüzüne çıkan suların oluşturduğu kaynaklardır. Bunlar yerin derinliklerinden geldikleri için suları sıcaktır. Yıl içinde sıcaklık değişimi azdır. Fay kaynaklarının suyu mineralce zengin ve sıcak olduğundan sağlık turizmi açısından çok önemlidir.

Fay kaynağı

Karstik Kaynak

Kalker ve jips gibi çözünebilir kayaların bulunduğu yerlerde, kaya boşluklarında biriken suların tekrar yeryüzüne çıkmasıyla oluşan kaynaklardır. Karstik kaynakların en önemli özelliklerinden biri de çözünmenin etkisiyle bol miktarda kireç içermesidir.

Karstik kaynak

Gayzer Kaynak

Volkanik bölgelerde, yerin derinliklerindeki basınçlı suların sıcak gazların etkisiyle yeryüzüne belli aralıklarla su ve buhar hâlinde püskürerek çıkarmasıyla oluşan kaynaklardır. Periyodik olmayan zaman aralıklarıyla püsküren bu kaynakların en güzel örnekleri İzlanda ve ABD'de yer alan Yellowstone Millî Parkı'nda görülmektedir.

Gayzer kaynağı

1. Türkiye arazisinin % 40,7'sinde tarım yapılmakta olup iklim ve toprak farklılığından dolayı yetiştirilen ürün çeşidi oldukça fazladır.

Buna göre, toprağın tarımda kullanılmasıyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

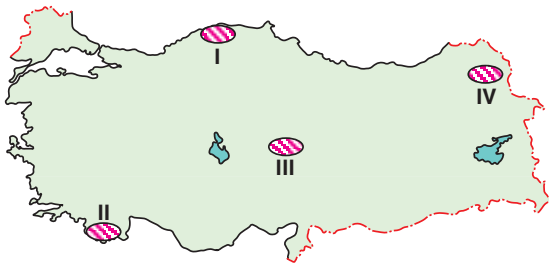
- A) Terra rossa toprakların bulunduğu yerlerde turuncgil, üzüm ve zeytin tarımı yapılmaktadır.
- B) Fazla yıkanmış, kireçsiz topraklarda arpa ve buğday gibi bitkiler yetiştirilir.
- C) Kumlu topraklarda patates, soğan ve pancar gibi bitkiler daha kolay yetişir.
- D) Kumlu ve çakıllı topraklarda üzüm bağları daha iyi yetişir.
- E) Yıllık yağışın 400 mm'nin altında olduğu yerlerdeki topraklarda genellikle tahıl tarımı yapılır.

2. I. Vertisoller
II. Kestane renkli bozkır toprakları
III. Kahverengi orman toprakları
IV. Kolüvyal topraklar

Yukarıdakilerden hangileri, Türkiye'deki zonal topraklar arasında yer alır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

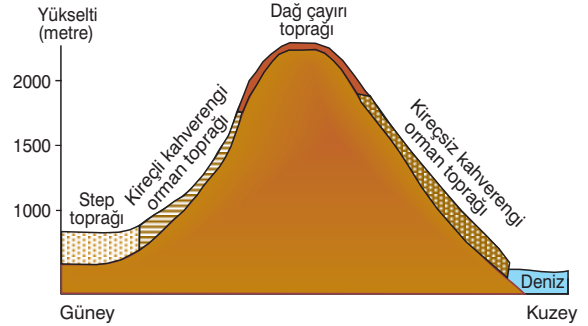
3. Günlük sıcaklık farkının fazlalığı ve donma-çözülme olaylarının sıklığı fiziksel (mekanik) çözümü hızlandırır.

Türkiye'nin iklim koşulları göz önüne alındığında, haritada numaralandırılan yörelerin hangilerinde fiziksel (mekanik) çözülme daha fazladır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

4. Aşağıda, Türkiye'de bir kıyı yöresine ait toprak profili verilmiştir.

Coğrafi özellikleri göz önüne alındığında, profilin aşağıdaki kıyı yörelerinin hangisinden alındığı söylenebilir?

- A) Ordu - Giresun
- B) Çukurova
- C) Ayvalık - Edremit
- D) Antalya kıyıları
- E) Kuşadası - Marmaris

5. Türkiye'deki vertisol topraklarla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Zonal topraklar oldukları
- B) Geniş yapraklı ormanların altında oluştukları
- C) Pamuk tarımı için çok elverişli oldukları
- D) Coğrafi dağılışının sınırlı olduğu
- E) Doğu Anadolu'da görüldüğü alanların, Batı Anadolu'da kinden fazla olduğu

6. Kuzey Anadolu Dağları'nın güneye bakan yamaçlarında ve iç bölgelerdeki meşe ormanları altında oluşan kahverengi orman toprakları kireç bakımından fakirdir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu durumun başlıca nedenidir?

- A) Kalınlıklarının arazi eğimine göre değişme göstermesi
- B) Ağaçların dal, yaprak vb atıklarının toprak yüzeyinde birikerek humus örtüsünü oluşturması
- C) Çeşitli katmanlardan oluştuklarından düzgün bir profil göstermeleri
- D) Tarımsal amaçlı kullanıldıklarında verim değerinin düşük olması
- E) Yağış az olduğundan, toprağın üst kesiminde yıkanan karbonatların alt katlarda birikmesi

2. BÖLÜM

7. I. Bozkır sahalarda, yıllık yağış miktarının 400 mm'nin altında olduğu yerlerde oluşan ve organik madde bakımından fakir olan topraklar
II. Orman örtüsü altında oluşan, organik madde bakımından zengin olduklarından koyu renkli olan topraklar
III. Organik madde bakımından zengin olmayan, kireç taşları üzerinde oluşan kırmızı renkli topraklar

Yukarıdaki toprak tiplerinin yaygın görüldüğü iller, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

I	II	III
A) Mersin	Konya	Giresun
B) Mersin	Giresun	Konya
C) Konya	Giresun	Mersin
D) Giresun	Konya	Muğla
E) Konya	Mersin	Giresun

8. Türkiye'de asit reaksiyonlu orman topraklarının Karadeniz kıyılarında yaygın olması;

- I. yıllık yağış miktarının fazla olması,
II. yıkanmanın fazla olması,
III. yüzey şekillerinin engebeli olması,
IV. endüstri bitkilerinin ekiminin yaygın olması

durumlarından hangilerinin sonucudur?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) II ve IV
E) III ve IV

9. Türkiye'de orman örtüsü altında oluşan kahverengi orman toprakları, organik madde bakımından zengin olduklarından koyu renklidir. İyi yıkanmış olan bu topraklar, çay ve kivi yetiştirmek için oldukça elverişlidir.

Buna göre, Türkiye'deki kahverengi orman toprakları için, aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?

- A) Her türlü tarım ürününü yetiştirmek için elverişlidir.
B) Kireç bakımından zengindir.
C) Oluşumunda iklim koşullarının etkisi vardır.
D) Taşınmış topraklardır.
E) Oluştukları bölgelerde mekanik (fiziksel) çözülme kuvvetlidir.

10. Türkiye'de Kula civarında 300 bin yıl önce oluşmuş eski volkan konileri üzerinde yer yer 50 cm kalınlığında toprak tabakası oluşmuştur. Buna karşılık yaklaşık 12 000 yıl önce oluşan volkan konileri üzerinde çok daha ince bir toprak örtüsü bulunmaktadır.

Bu durum, toprak oluşumunda aşağıdakilerden hangisinin etkisine örnek gösterilebilir?

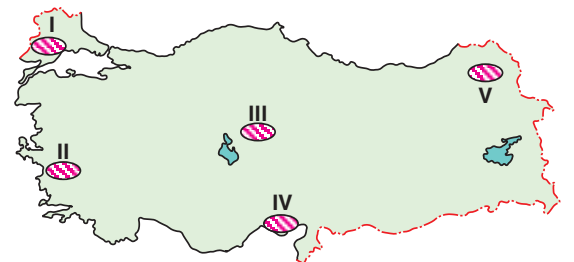
- A) İklimin
B) Bitki örtüsünün
C) Ana kayanın
D) Zamanın
E) Yer şekillerinin

11. Türkiye'de terra rossa topraklarının coğrafi dağılışı, kahverengi bozkır topraklarının coğrafi dağılışına göre daha sınırlıdır.

Bu durum üzerinde, aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Kahverengi bozkır topraklarının humus bakımından fakir olması
B) Akdeniz ikliminin etki alanının sınırlı olması
C) Terra rossa toprakların çeşitli katmanlardan oluşmaları
D) Terra rossa toprakların kireçli olması
E) Kahverengi bozkır topraklarından daha çok tahıl tarımında yararlanılması

12. Çernozyom topraklar, karasal iklim bölgelerinde çayır bitki örtüsü altında oluşmuştur. Bu topraklarda, sıcaklığın düşük olmasından dolayı organik ayrışma az, organik madde birikimi fazladır. Organik maddelerin fazla olması ve toprağın temelindeki bazalt kayaları, toprağın siyah renge bürünmesinde etkili olmuştur.

Buna göre, haritada numaralandırılan yörelerin hangisinde, çernozyom toprakların görüldüğü söylenebilir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

2. BÖLÜM

7. I. Bozkır sahalarda, yıllık yağış miktarının 400 mm'nin altında olduğu yerlerde oluşan ve organik madde bakımından fakir olan topraklar
II. Orman örtüsü altında oluşan, organik madde bakımından zengin olduklarından koyu renkli olan topraklar
III. Organik madde bakımından zengin olmayan, kireç taşları üzerinde oluşan kırmızı renkli topraklar

Yukarıdaki toprak tiplerinin yaygın görüldüğü iller, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

I	II	III
A) Mersin	Konya	Giresun
B) Mersin	Giresun	Konya
C) Konya	Giresun	Mersin
D) Giresun	Konya	Muğla
E) Konya	Mersin	Giresun

8. Türkiye'de asit reaksiyonlu orman topraklarının Karadeniz kıyılarında yaygın olması;

- I. yıllık yağış miktarının fazla olması,
II. yıkanmanın fazla olması,
III. yüzey şekillerinin engebeli olması,
IV. endüstri bitkilerinin ekiminin yaygın olması

durumlarından hangilerinin sonucudur?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) II ve IV
E) III ve IV

9. Türkiye'de orman örtüsü altında oluşan kahverengi orman toprakları, organik madde bakımından zengin olduklarından koyu renklidir. İyi yıkanmış olan bu topraklar, çay ve kivi yetiştirmek için oldukça elverişlidir.

Buna göre, Türkiye'deki kahverengi orman toprakları için, aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?

- A) Her türlü tarım ürününü yetiştirmek için elverişlidir.
B) Kireç bakımından zengindir.
C) Oluşumunda iklim koşullarının etkisi vardır.
D) Taşınmış topraklardır.
E) Oluştukları bölgelerde mekanik (fiziksel) çözülme kuvvetlidir.

10. Türkiye'de Kula civarında 300 bin yıl önce oluşmuş eski volkan konileri üzerinde yer yer 50 cm kalınlığında toprak tabakası oluşmuştur. Buna karşılık yaklaşık 12 000 yıl önce oluşan volkan konileri üzerinde çok daha ince bir toprak örtüsü bulunmaktadır.

Bu durum, toprak oluşumunda aşağıdakilerden hangisinin etkisine örnek gösterilebilir?

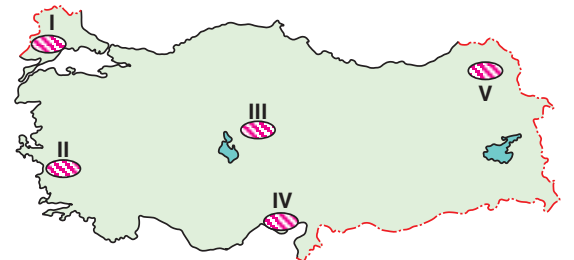
- A) İklimin
B) Bitki örtüsünün
C) Ana kayanın
D) Zamanın
E) Yer şekillerinin

11. Türkiye'de terra rossa topraklarının coğrafi dağılışı, kahverengi bozkır topraklarının coğrafi dağılışına göre daha sınırlıdır.

Bu durum üzerinde, aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Kahverengi bozkır topraklarının humus bakımından fakir olması
B) Akdeniz ikliminin etki alanının sınırlı olması
C) Terra rossa toprakların çeşitli katmanlardan oluşmaları
D) Terra rossa toprakların kireçli olması
E) Kahverengi bozkır topraklarından daha çok tahıl tarımında yararlanılması

12. Çernozyom topraklar, karasal iklim bölgelerinde çayır bitki örtüsü altında oluşmuştur. Bu topraklarda, sıcaklığın düşük olmasından dolayı organik ayrışma az, organik madde birikimi fazladır. Organik maddelerin fazla olması ve toprağın temelindeki bazalt kayaları, toprağın siyah renge bürünmesinde etkili olmuştur.

Buna göre, haritada numaralandırılan yörelerin hangisinde, çernozyom toprakların görüldüğü söylenebilir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

1. Aşağıdakilerden hangisi, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi hakkında kesin bilgi vermez?

- A) Nüfus artış hızı
- B) Kilometrekareye düşen insan sayısı
- C) Kişi başına düşen millî gelir
- D) Çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı
- E) İhracattaki ürünlerin mal gruplarına göre dağılımı

2. Aşağıdaki tabloda, bazı ülkelerde çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı verilmiştir.

Ülke	Birincil Ekonomik Faaliyet (%)	İkincil Ekonomik Faaliyet (%)	Üçüncül Ekonomik Faaliyet (%)
Japonya	4	25	71
Almanya	3	29	68
ABD	2	20	78
İsviçre	3	21	75
Kanada	3	22	76

Tablodaki bilgilere göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

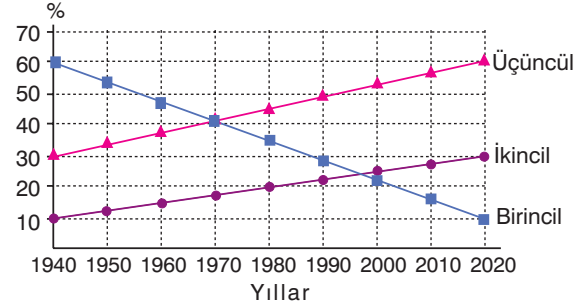
- A) Verilenlerin tamamı gelişmiş ülkelerdir.
- B) Kanada'da, üçüncül ekonomik faaliyet kolunda çalışan insan sayısı Japonya'ya göre daha fazladır.
- C) Verilen ülkelerde sanayi sektöründe çalışan insan sayısı, diğer sektörlerde göre daha fazladır.
- D) Almanya, İsviçre ve Kanada'da birincil ekonomik faaliyet kolunda çalışan insan sayısı aynıdır.
- E) Almanya ve Japonya'da kişi başına düşen millî gelir daha fazladır.

3. I. İhraç mallarının çoğunu tarım ürünlerinin oluşturması
II. Çalışan nüfuslarının büyük bir kısmının hizmet sektöründe yer alması
III. Nüfus artış hızlarının yüksek olması
IV. Ham madde ithalatının fazla olması

Yukarıda verilenlerden hangileri, gelişmiş ülkelere ait özelliklerdendir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

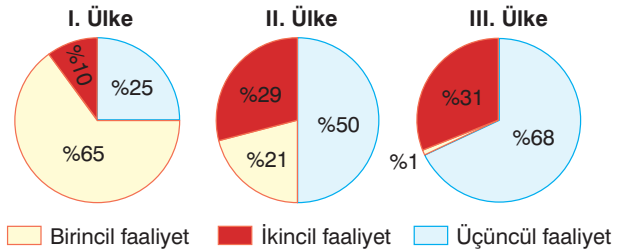
4. Aşağıdaki grafikte, bir ülkenin birincil, ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyetlerde çalışan nüfusunun 1940-2020 yılları arası değişim oranları verilmiştir.

Grafikteki bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) İkincil ekonomik faaliyetlerde çalışan nüfusun oranı sürekli artmıştır.
- B) 2020 yılında birincil ekonomik faaliyetlerde çalışanların oranı %10'dur.
- C) İkincil ekonomik faaliyetlerde çalışanların oranı 2020 yılında %30'dur.
- D) Ülke sanayileşmiş ülkeler seviyesine doğru yükselmektedir.
- E) Birincil ve ikincil ekonomik faaliyetlerde çalışan nüfus oranları arasındaki fark sürekli azalmaktadır.

5. Aşağıdaki grafiklerde, üç ülkenin ekonomik faaliyet kollarına göre çalışanlarının oranları gösterilmiştir.

Grafiklerdeki bilgilere göre, bu ülkelerle ilgili aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) II. ülke, gelişmekte olan bir ülkedir.
- B) I. ülkenin ekonomisinde tarım ve hayvancılığın payı, diğer iki ülkeye göre daha fazladır.
- C) I. ülkenin nüfus yoğunluğu, II. ve III. ülkeye göre daha fazladır.
- D) Ekonomisi en fazla gelişen, III. ülkedir.
- E) II. ülke, I. ülkeye göre daha fazla gelişmiştir.

6. A ülkesinin ekonomisinin %75'ini birincil faaliyetler, %5'ini ikincil faaliyetler, %20'sini üçüncül faaliyetler oluşturmaktadır.

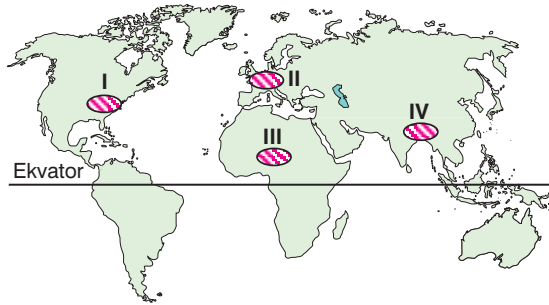
Buna göre, birincil ekonomik faaliyetlerin yaygın olmasına bakılarak A ülkesinin az gelişmiş bir ülke olduğu söylenebilir mi? Neden?

- A) Söylenemez. Çünkü birincil ekonomik faaliyetler doğal çevrede yürütülür.
 B) Söylenebilir. Çünkü birincil ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi için fazla iş gücüne ihtiyaç vardır.
 C) Söylenemez. Çünkü birincil ekonomik faaliyetler ile gelişmişlik seviyesi doğru orantılıdır.
 D) Söylenebilir. Çünkü birincil ekonomik faaliyetlerden elde edilen ürünlerin ekonomik getirisi azdır.
 E) Söylenemez. Çünkü birincil ekonomik faaliyetler ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyetlerden daha önce ortaya çıkmıştır.

7. Aşağıdakilerden hangisi, bir ülkede üçüncül ekonomik faaliyetlerde çalışan insan sayısının artmakta olduğunun göstergelerinden biridir?

- A) Tarımsal üretimin azalması
 B) Ülkedeki sanayi faaliyetlerindeki üretimin artması
 C) Enerji tüketiminin üretimden daha fazla olması
 D) Ham madde ithalatının artması
 E) Çalışan nüfus içinde nitelikli insan payının artması

8.

Haritada numaralandırılan bölgelerin hangilerinde, birincil ekonomik faaliyet kollarında çalışanların oranı, ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyet kollarında çalışanların oranlarına göre daha yüksektir?

- A) I ve II
 B) I ve IV
 C) II ve III
 D) II ve IV
 E) III ve IV

9. Bir ülkede çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Sektör	Oran (%)
Tarım	38
Hayvancılık	19
Sanayi	12
Madencilik	7
Ticaret	6
İnşaat	4
Turizm	3
Diğer	7

Buna göre bu ülkeyle ilgili, aşağıdakilerden hangisi kesin söylenebilir?

- A) Kişi başına düşen millî gelir yüksektir.
 B) Nüfusun ülke geneline dağılımı düzenlidir.
 C) Çalışan nüfusun yarısından fazlası birincil ekonomik faaliyetlerde dir.
 D) Yer altı kaynakları bakımından zengindir.
 E) İkincil ekonomik faaliyetlerde çalışanların sayısı, birincil ekonomik faaliyetlerde çalışanlarınkinden fazladır.

10. Bir ülkede çalışan insanların büyük bir kısmı tarım, hayvancılık, madencilik ve ormancılık gibi birincil ekonomik faaliyetlerde yer alıyorsa, bu ülke hakkında aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Nüfus artış hızı gelişme hızından düşüktür.
 B) Ekonomisi gelişmemiştir.
 C) İhracat gelirleri ithalat giderlerine göre daha fazladır.
 D) Yüz ölçümü geniştir.
 E) Ekonomik faaliyetlerde çeşitlilik vardır.

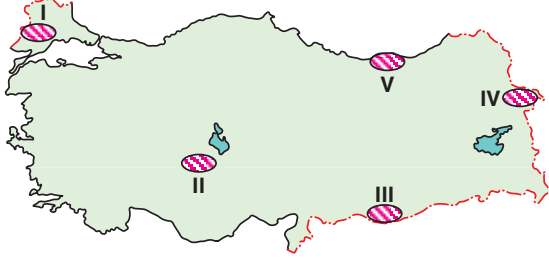
11. Aşağıdakilerden hangisi, gelişmiş ülkelerin özellikleri arasında gösterilemez?

- A) Birincil ekonomik faaliyet grubunda çalışanların oranının fazla olması
 B) Ham madde ithalatının fazla olması
 C) Nüfus artış hızının düşük olması
 D) Sanayi ürünleri ihracatının fazla olması
 E) Kişi başına düşen millî gelirin fazla olması

BASAMAK DEĞERLENDİRME TESTİ

1. Bir bölgedeki toprakların üst katlarındaki tuz ve kireç oranının fazla ya da az olması, öncelikle yağış miktarına bağlıdır.

Buna göre, haritada numaralandırılan yörelerin hangisindeki toprakların üst katlarındaki kireç ve tuz oranı daha azdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Günlük sıcaklık farkının fazlalığı ve donma – çözülme olaylarının sıklığı mekanik çözülmeyi hızlandırır.

Buna göre, fiziksel çözülmenin fazla olduğu bir yöreyle ilgili, aşağıdakilerden hangisi kesin söylenebilir?

- A) Deniz etkisine açıktır.
B) Doğal bitki örtüsü iğne yapraklı ormanlardır.
C) Atmosferdeki nem miktarı azdır.
D) Ortalama yükseltisi azdır.
E) Kuzey Yarım Küre’de yer alır.

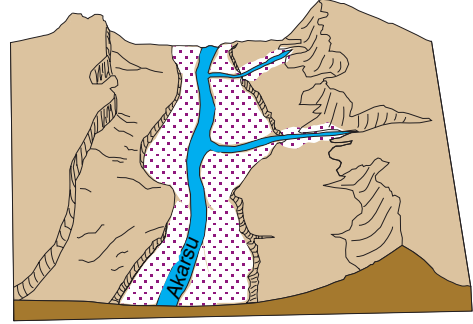
3. Bir araştırmacı, inceleme yaptığı yöredeki toprak özelliklerini, aşağıdaki tablodaki gibi belirlemiştir.

Özellik	Durum
Humus oranı	Az
Kireç ve tuz oranı	Fazla
Toprak oluşumu	Yavaş
Toprak verimi	Az
Toprak dokusu	Sert

Buna göre, tabloda özellikleri verilen toprak türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alüvyal B) Çernozyom C) Laterit
D) Çöl E) Kahverengi orman

4. Aşağıda, geniş tabanlı bir vadi içinde akan akarsu gösterilmiştir.

Akarsuyun bol miktarda biriktirme yaptığı bilindiğine göre, vadi tabanında aşağıdaki toprak tiplerinden hangisinin görülme olasılığı daha fazladır?

- A) Alüvyal B) Çernozyom C) Moren
D) Löss E) Terra rossa

5. • Halomorfik topraklar
• Hidromorfik topraklar
• Kalsimorfik topraklar

Yukarıda verilen toprakların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İntrazonal topraklar olmaları
B) Oluşumlarında iklim ve bitki örtüsünün etkisinin fazla olması
C) Bütün katmanlarının olduğu topraklar olmaları
D) Humus bakımından zengin olmaları
E) Dış kuvvetler tarafından taşınan malzemelerin biriktirmesiyle oluşmaları

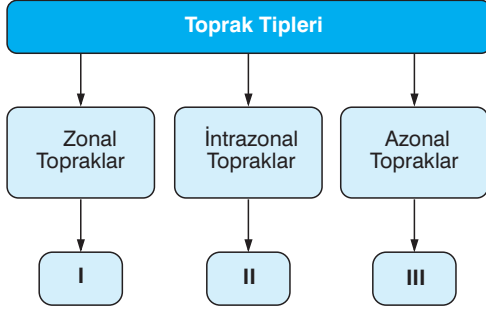
6. Kalkerli arazilerde terra rossa toprakları oluşurken, granit kayacının bulunduğu yerlerde çoğunlukla kumlu topraklar oluşur.

Buna göre toprak oluşumu üzerinde, aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Doğal bitki örtüsünün
B) Ana kayanın
C) Denize göre konumun
D) İklim koşullarının
E) Yer şekillerinin özelliklerinin

6. BASAMAK

7. Aşağıda, toprak tiplerinin gösterildiği bir şema verilmiştir.

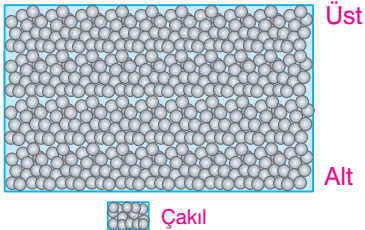
Buna göre;

- a. alüvyal topraklar,
- b. kahverengi orman toprakları,
- c. kalsimorfik topraklar

toprakların, şemada verilen numaralanmış kutucuklardaki yerleri, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	a	b	c
A)	I	II	III
B)	III	I	II
C)	I	III	II
D)	II	III	I
E)	III	II	I

8. Yamaç topraklarını oluşturan malzemelerin boyutları, yamaçta etkili olan sel sularının gücüne göre değişir. Aşağıdaki şekilde, bir yamaç toprağının kesiti gösterilmiştir.

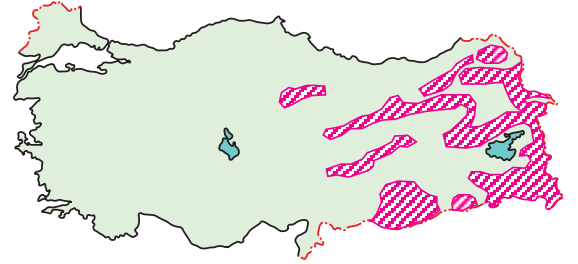
Yukarıdaki açıklamalar ve şekil incelendiğinde, bu yamaçla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi söylenebilir?

- A) Yamaçtaki toprak erozyonu etkisizdir.
- B) Yamaçta doğal denge kurulduğundan sel olayları görülmez.
- C) Yamaçtaki bitki örtüsü ormanlardan oluşur.
- D) Yamaç toprağının verim değeri son derece yüksektir.
- E) Yamaç boyunca oluşan seller güçlüdür.

9. Aşağıda verilen topraklardan hangisi, humus miktarı bakımından daha zengindir?

- A) Laterit topraklar
- B) Podzol topraklar
- C) Çöl toprakları
- D) Kahverengi orman toprakları
- E) Kestane renkli bozkır toprakları

- 10.

Yukarıdaki haritada taranarak gösterilen bölgelerdeki topraklardan, aşağıdaki alanların hangisinde daha çok yararlanır?

- A) Mera hayvancılığı
- B) Pamuk tarımı
- C) Ormancılık
- D) Seracılık
- E) Çay ve fındık tarımı

11. "..... Örneğin kireç taşı, suda kolay çözünen kayalardanır. Kireç taşının yaygın olduğu yerlerde kireçli topraklar yaygındır. Tüf yapılı arazilerde oluşan topraklar, daha çok killi ve kumludur. Volkanik taş grubunda olan bazaltların üzerinde daha çok killi topraklar, başkalaşım kayalarlarının yaygın olduğu yerlerde ise daha çok kumlu topraklar oluşur. Kayaç türleri, toprağın rengini de etkiler. Örneğin, bazalt üzerinde oluşan topraklar koyu renkli, eski göl ve deniz depoları ile tüf üzerinde oluşan topraklar ise açık renklidir."

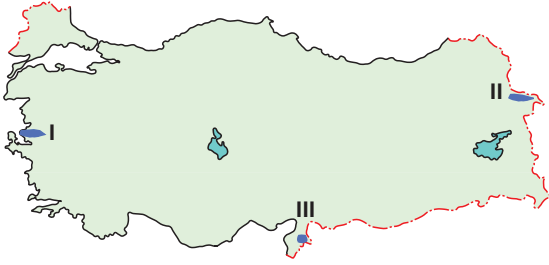
Yukarıdaki açıklamanın, aşağıdakilerin hangisiyle başlaması daha uygundur?

- A) Sıcaklık farklarının fazla olduğu yerlerde kayaların fiziksel çözülmesi fazladır.
- B) Bitki örtüsünün gür olduğu yerlerdeki topraklarda humus miktarı fazladır.
- C) Ana kaya, toprak oluşumunda ve toprak türü üzerinde etkili olan faktörlerden biridir.
- D) Yağış miktarının fazla olduğu bölgelerdeki topraklarda yıkanma fazladır.
- E) Toprağın horizonlaşması ve olgun hâle dönüşebilmesi için binlerce yıllık zaman gereklidir.

BASAMAK DEĞERLENDİRME TESTİ

1.

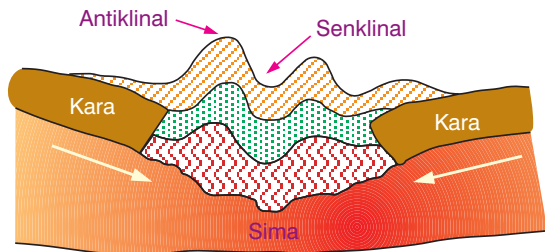
Haritada numaralandırılan ovalar, aşağıdakilerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

I	II	III
A) Amik	Gediz	Iğdır
B) Gediz	Amik	Iğdır
C) Gediz	Iğdır	Amik
D) Iğdır	Gediz	Amik
E) Iğdır	Amik	Gediz

2. Kuzey Anadolu ve Toros dağlarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Alp orojenezi döneminde oluşmuşlardır.
- B) Volkanik faaliyetler sonucunda oluşmuş arazilere sık rastlanır.
- C) Genelde yükseltileri 1500 metreyi geçer.
- D) Genelde kıyıya paralel uzanan, doğu-batı yönündeki yükseltilerdir.
- E) Kuaterner'deki buzullaşmadan etkilenmiş bölümleri bulunmaktadır.

3. Aşağıdaki şekilde, Türkiye'deki dağlardan bazılarının oluşumu gösterilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki dağlardan hangisinin oluşumu şekildeki gibi değildir?

- A) Kaçkar Dağları
- B) Aydın Dağları
- C) Giresun Dağları
- D) Küre Dağları
- E) Bolkar Dağları

4. Aşağıda, bir öğrencinin coğrafya dersi için hazırladığı sunum verilmiştir.

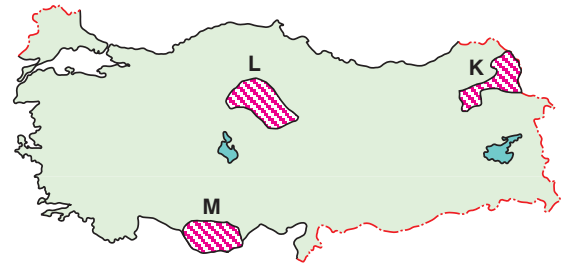
"Türkiye'nin önemli bir kısmı Tersiyer'de meydana gelen Alp-Himalaya dağ oluşumundan etkilenmiştir. Gondwana ve Laurasia karalarının birbirine yaklaşması sonucunda aradaki Tethys (Tetis) tortulanma alanı sıkışarak su yüzeyine çıkmıştır. Sıkışmanın devam etmesiyle kıvrılan tabakalar, Kuzey Anadolu ve Toros dağlarını meydana getirmiştir. Aynı süreçte sıkışan katmanların bir kısmı da sert yapıda olduğundan kıvrılamamış, belirli hatlar boyunca kırılmıştır. Kırılma sonucu yer kabuğu, fay hatları boyunca bloklar hâlinde yükselmiş ya da çökmüştür. Yükselen kısımlar, dağları oluşturmuştur. Ege kıyıları boyunca kıyıya dik uzanan Madra, Yunt ve Aydın dağları ile Bozdağlar bu şekilde meydana gelmiştir."

Buna göre öğrencinin, sunumuna aşağıdaki başlıklardan hangisini vermesi daha uygundur?

- A) Türkiye'de Karstik Oluşumlar
- B) Türkiye'de Volkanik Faaliyetler
- C) Türkiye'de Orojenik Hareketler
- D) Türkiye'de Deprem
- E) Türkiye'de Epirojenik Hareketler

5. Türkiye'deki plato alanlarının oluşmasında;

- I. önceden peneplenleşmiş arazilerin yükselmesi,
 - II. kalkerin çözünmesi,
 - III. akışkan lavların çukur alanları doldurması
- faktörleri etkili olmuştur.

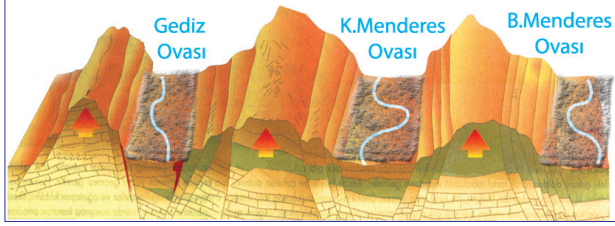

Buna göre, haritadaki K, L ve M yörelerindeki plato alanlarının oluşmasında I, II ve III etkenlerinden hangisilerinin en çok etkili olduğu söylenebilir?

	K	L	M
A)	I	II	III
B)	III	II	I
C)	II	III	I
D)	I	III	II
E)	III	I	II

4. BASAMAK

6. Aşağıdaki şekilde, Kıy Ege'deki bazı ovalar gösterilmiştir.

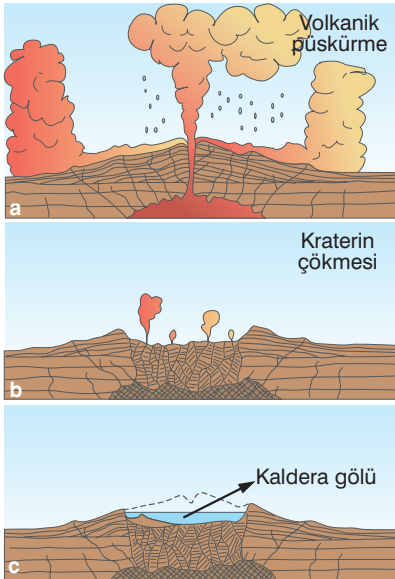
Bu ovaların oluşmasında;

- I. akarsu biriktirmesi,
- II. orojenez,
- III. epirojenez,
- IV. volkanizma

olaylarından hangilerinin etkisi olmuştur?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

7. Aşağıdaki şekillerde, bir bölgedeki volkanik aktivitenin aşamaları gösterilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki dağların hangisinde, benzer bir oluşum süreci yaşanmıştır?

- A) Nur Dağları'nda B) Ağrı Dağı'nda
C) Bozdağlar'da D) Canik Dağları'nda
E) Nemrut Dağı'nda

8. Türkiye arazisini oluşturan yüzey şekilleri içinde dağlık alanlar önemli yer tutar.

Buna göre, haritada numaralandırılan yörelerin hangilerinin arazisinde dağlık alanlar daha fazladır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

9. Platolar, ülkemizde ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı yerlerdendir. Buralarda çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirmekle birlikte tahıl tarımı ön plandadır. Bu nedenle platolarda nüfus yoğunlaşmıştır. Türkiye'de platolar, tarım alanı olarak kullanılmakla birlikte, çoğu yerde yaz mevsiminde otlak olarak kullanılan geçici yerleşim yerleridir. Bu nedenle bu tür platolara yayla denildiği de olur.

Bu bilgilere göre, platolarla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) Her plato aynı zamanda yayladır.
B) Birçok platoda yaz mevsiminde nüfuslanma görülür.
C) Platoların birçoğunda otlaklar bulunur.
D) Türkiye'deki platolardan, tarım ve hayvancılık alanlarında yararlanılmaktadır.
E) Platoların ülke ekonomisine dolaylı bir katkısı vardır.

- 10.

Yukarıdaki haritada, numaralandırılan yerlerin hangilerinde delta ovaları oluşmamıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV